

Amerika egyik legbefolyásosabb tudósa:

A Nyugat provokálta ki az ukrán válságot

Az USA mit szólna, ha Kanada és Mexikó Kína katonai szövetségébe akarna belépni?

A Nyugatot terheli a fő felelősség az ukrán válság kialakulásáért, mivel az Egyesült Államok és az Európai Unió "liberális téveszméket" követő keleti terjeszkedésükkel Moszkva alapvető stratégiai érdekeit veszélyeztették, és ezzel maguk provokálták ki Vlagyimir Putyin orosz elnök kemény válaszáat - írta a Foreign Affairs mértékadó amerikai külpolitikai folyóiratban John J. Mearsheimer, a Chicagói Egyetem tanára, aki szerint csak Ukrajna semleges ütközőállammá alakításával lehet megfelelő kiutat találni a mostani helyzetből.

Mearsheimer - aki a nemzetközi kapcsolatok tudományága egyik legelismertebb kutatójának számít - úgy látja, Washington és európai szövetségesei megpróbálták kiszakítani Ukrajnát az orosz érdekszférából, dacára annak, hogy Moszkva számos alkalommal egyértelművé tette, ezt nem hajlandó elfogadni. A Nyugat a NATO és az Európai Unió keleti bővítésével, illetve az ukrán "demokratikus mozgalom" támogatásával és a nyugati értékek terjesztésével Oroszország alapvető stratégiai érdekeit veszélyeztette, anélkül, hogy ennek jelentőségét érzékelt volna.

Amerika és Nyugat-Európa egy liberális téveszmét követve azt gondolta, hogy a 21. században a hatalmi politika már nem meghatározó, és a kontinens békéjét a joguralom, a kölcsönös gazdasági függőségek, illetve a demokrácia képes önmagában is biztosítani. Nyugaton a hidegháború vége után elterjedt az a nézet, hogy a nemzetközi politika jellege alapvetően megváltozott, és Európában egy "poszt-nacionalista" rend jött létre, amelyben az Egyesült Államok - saját elképzelése szerint - egy "jóságos hegemonként" lépett fel, célja pedig az volt, hogy az egész kontinenst Nyugat-Európa képére formálja. Az európaiak pedig - az Európai Unió korábbi sikerein felbuzdulva - még Washingtonnal is mélyebben hittek abban, hogy a geopolitika már nem számít, és egy liberális rend képes fenntartani a békét. E felfogás mentén - amely manapság már dogmának számít az amerikai tisztviselők körében - a Nyugat úgy vélte, hogy nem jelent fenyegetést Oroszország számára, és hogy megfelelő módon kezelte a keleti terjeszkedésével kapcsolatos orosz félelmeket - írta Mearsheimer.

Ugyanakkor a Nyugat és Oroszország merőben ellentétes felfogást követ, és végső soron Moszkva dönti el, hogy mit tekint fenyegetésnek saját magával szemben - mutatott rá a professzor.

Putyin és honfitársai a liberálissal szemben a realista (azaz geo- és hatalmpolitikai) elveket követik, és ebből a nézőpontból vizsgálva lépéseik korántsem meglepőek. A geopolitika logikája szerint minden nagyhatalom érzékeny a saját területe közelében felbukkanó potenciális veszélyforrásokra. S bár a NATO azt gondolja, hogy nem fenyegeti Oroszországot, ám egyetlen orosz vezető sem fogadná el, hogy egy olyan katonai szövetség, amely nemrég még Moszkva legádázabb ellensége volt, betegye a lábát Ukrajnába. Ahogy azt sem, hogy a Nyugat olyan kormányt állítson Ukrajna élére, amely a nyugati világ részévé akarja tenni az országot. Az orosz vezetők ezt számos alkalommal egyértelművé tették, különösen Ukrajna és Grúzia NATO-csatlakozását illetően; a 2008-as grúz háború pedig kristálytiszttá tette Moszkva álláspontját.

"Gondoljanak bele az amerikai felháborodásba, ha Kína egy jelentős katonai szövetséget építene ki, amelybe Kanadát és Mexikót is megpróbálná bevonni!" - jellemezte a

helyzetet a szerző. (Na és egy kis Ukrajna Mexikóban? - erről szól Lovas István márciusi cikke is - a szerk.)

Mearsheimer szerint Viktor Janukovics ukrán elnök idén februári elmozdítása volt az utolsó csepp a pohárban Putyin számára. Ezt követően az orosz elnök egyértelművé tette Kijev számára, hogy Ukrajnát mint országot működésképtelenné teszi, ha a vezetés a Nyugathoz akar csatlakozni. Az amerikai professzor - a legtöbb amerikai elemzővel szemben - törvénytelen puccsnak nevezte Janukovics elmozdítását. Megjegyezte, hogy bár a színtalpalak mögötti amerikai részvétel mértéke nem ismert, az Egyesült Államok 1991 óta ötmilliárd dollárral támogatta az ukrán Nyugat-barát politikai erőket, és kiszivárgott telefonbeszélgetések szerint azt az Arsenyij Jacenyukot akarta ukrán miniszterelnök-

nek, aki végül megkapta a posztot - nem csoda hát, ha az oroszok azt gondolják, hogy a Nyugat szerepet játszott Janukovics megdöntésében. Ahogy az sem meglepő, hogy az Ukrajnában folyó nyugati "társadalommérnökösködést" látván, az orosz vezetők attól tartanak: az ő országuk lesz a következő, ahol hasonló rezsiváltást akar levezényelni a Nyugat.

Mearsheimer a cikkben felidézte, hogy realista kutatók már korábban is elleneztek a NATO keleti terjeszkedését. Azzal érveltek, hogy Oroszország egy hanyatlóban lévő hatalom öregedő népességgel és egyoldalú gazdasággal, így nem kell tőle tartani, szükségtelen a feltartóztatása. Az amerikai hidegháborús politika megalapozójaként számon tartott George Kennan idézve a professzor azt írta: a NATO keleti bővítése tragikus hiba volt. "Erre semmi szükség nem volt. Senki sem fenyegetett senkit" - mondta Kennan egy, a cikkben idézett 1998-as interjúban, nem sokkal azután, hogy az Egyesült Államok jóváhagyta Magyarország, Lengyelország és Csehország felvételét az atlanti szövetségbe.

Az Egyesült Államok és európai szövetségesei hibát követtek el azzal, hogy Oroszország előszobájában akartak egy nyugati erődöt létrehozni. A helyzetre egyetlen megoldás adódik: az, ha Ukrajna egy semleges ütközőállam lesz Kelet és Nyugat között. Ehhez azonban Putyin hibáztatása és kárhoztatása helyett a Nyugatnak változtatnia kell gondolkodásmódján.

Mearsheimer szerint Ukrajnának Ausztria hidegháborús helyzetéhez hasonló státust kell adni. A Nyugatnak bele kell törödnie, hogy Putyin nem hajlandó elfogadni egy oroszellenes vezetést Kijevben. Mindez azonban nem jelentené azt, hogy a "semleges" Ukrajna feltétlenül Nyugat-ellenes legyen: a cél egy olyan szuverén állam, amely sem a nyugati, sem az orosz tábornak nem tagja.

Ugyan sokan úgy vélik, hogy Putyin a Szovjetunió újjáélesztésén mesterkedik, és a Krím után újabb területeket akar bekebelezni, de ez az álláspont jobban megvizsgálva nem helytálló. Ha Putyin terjeszkedésben gondolkodna, annak minden bizonnyal Janukovics megbuktatása előtt is jelét adta volna, de még arra sincs bizonyíték, hogy a Krímet meg akarta szerezni - valójában a félsziget elfoglalása inkább egy spontán reakciónak tűnik Putyin részéről. De még ha akarná is, Kelet-Ukrajnát akkor sem tudná megszállni, mivel ehhez Oroszországnak nincsenek meg a képességei. Mindemelllett Afganisztán, Vietnam, Irak vagy akár Csehszföld példája mind azt jelzi, hogy a katonai megszállás általában nem jól sül el, Putyin pedig átlátja ezt és tudja,

hogy nem lenne értelme uralma alá hajtani Kelet-Ukrajnát.

Az orosz elnök Mearsheimer szerint egy elsőrangú stratégia, akit tisztelni kell, és akitől tartani kell. Ukrajnával kapcsolatos lépései mindemellett nem offenzív, hanem defenzív jellegűek voltak realista perspektívából. S mivel Oroszország úgy érzi, alapvető érdekeit fenyegetik, a vele szembeni fellépés eszközei is korlátozottak a Nyugat számára: a történelmi példák ugyanis azt mutatják, hogy az államok hatalmas károkat hajlandóak elszenvedni stratégiai érdekeik védelmében. Ráadásul igazán szigorú nyugati gazdasági szankciók bevezetésére már csak azért sem valószínű, hogy sor kerül, mert Nyugat-Európa, elsősorban Németország tart az esetleges orosz választól, attól a gazdasági kártól, amelyet az az EU-nak okozna. Mindenesetre a Nyugat válasza csak ront az amúgy is rossz helyzeten, mivel az orosz vezetők minden egyes újabb nyugati lépéstől egyre inkább fenyegetve érzik magukat.

Egyesek szerint egy radikális irányváltás már túl költséges lenne és jelentősen rombolná az Egyesült Államok nemzetközi tekintélyét, de a jelenlegi elhibázott stratégia követése még nagyobb károkat okozna. Az sem kéne, hogy problémát jelentsen, ha az ukránok maguk is csatlakozni akarnának a Nyugathoz. Mearsheimer szerint az olyan absztrakt elvek, mint az

önrendelkezéshez való jog, értelmetlenek akkor, amikor nagyhatalmak gyengébb államokkal kerülnek viszályba. Az erő számít, és az erős akarata érvényesül. Ukrajnának pedig el kell fogadnia az élet ezen igazságait, a Nyugatnak pedig azt, hogy egyes ukránok álma nem éri meg az Oroszországgal való ellenségeskedést.

Moszkvával pedig már csak azért sincs értelme összérügni a port, mert az továbbra is hanyatló hatalom, amely idővel egyre gyengül - vélte Mearsheimer. De ha ez nem így lenne, akkor sem lenne értelme bevenni Ukrajnát a NATO-ba, hiszen a Nyugat számára Ukrajna nem alapvető stratégiai érdek, amit az is jelez, hogy mindeddig nem nyújtottak katonai segítséget Kijevnek. Márpedig nagy butaság lenne a kollektív védelmen - azaz egymás megvédésén - alapuló szövetség tagjává tenni egy olyan államot, amelyet a NATO-tagok láthatóan nem akarnak megvédeni.

Mindemelllett a Nyugatnak egy sor másik ügyben szüksége van Oroszország együttműködésére, Afganisztántól Iránon át Szíriáig. Egy nem olyan távoli napon pedig Washingtonnak a felemelkedő Kína féken tartásához is szüksége lesz Moszkva segítségére.

Az Egyesült Államok és szövetségesei választás előtt állnak Ukrajnában. Ha folytatják jelenlegi, elhibázott politikájukat, azzal kiélezik a konfliktust Oroszországgal és elpusztítják Ukrajnát is, így mindenki veszít. Ha azonban egy prosperáló, de semleges Ukrajna megteremtésén kezdenének munkálkodni, mindenki nyertesként jöhetne ki a válságból - írta az amerikai kutató a Foreign Affairs legfrissebb számában.

John J. Mearsheimert egy 2011-es felmérésben kollégái a negyedik legbefolyásosabb tudósak választották a nemzetközi kapcsolatok szakértői között (a lista harmadik helyezettje, Kenneth Waltz azóta elhunyt).

Mearsheimer az úgynevezett offenzív realizmus iskolájának alapítója, amely azt tartja, hogy a világpolitika az államok fölött álló hatalom hiányában a befolyásuk maximalizálására és mások fölötti dominanciára törekvő országok rendszere, ahol szükségszerűen mindenki mindenki farkasa. Egy híres (és rengeteget bírált) cikkében a hidegháborút követő években azt valószínűsítette, hogy Kelet-Európa (azaz az ő olvasatában az egykori szovjet blokk) súlyos konfliktusok vagy atomfegyverkezés színtere lesz a bipoláris világrend felbomlása után.

(MTI)

EURÓPAI IDŐ – Az Európai Unióban szabadságát és önrendelkezését megteremteni kívánó erdélyi magyarság lapja – ISSN 1220-9929

Főszerkesztő: Horváth Alpár. Helyettes főszerkesztő: Stöffán György. Felelős szerkesztő: Simon Ildikó. Főmunkatárs: Borsos Géza, Kolumbán Sándor, Krasznai Zoltán. A szerkesztőség postacíme: Európai Idő, 520085 Sf.Gheorghe, Str. Daliei nr. 2. bl. 44. sc. C. ap. 1.. Tel./fax: 0267-318 895. Honlap: <http://www.e-ido.com/> E-mail: europai_ido@e-ido.com

A kiadó Bankszámla: COD IBAN: RO490TPV300000597085R001 – OTP BANK SFANTU GHEORGHE. Főkönyvvitel: Illyés Veronika. Könyvvitel: Simon Ildikó.

Terjesztés: az Európai Idő Terjesztőhálózata. Felelős terjesztő: EI-KIA Kft. Nyomda: Tipotex Nyomda – Brassó

Az Európai Idő hasábjain szerző nevével, szignójával stb. megjelent írárok illetve más forrásból átvett cikkek, illusztrációk nem föltétlenül tükrözik a szerkesztőség véleményét, s így felelősséget sem vállalunk ezek tartalmáért! A cikkekért minden esetben azok szerzői a felelősök.